

Ispravljanje i ocjenjivanje, ispravak školske zadaće

UDK: 371.26:811.163.42

372.45

Stručni članak

Primljeno: 2. 9. 2011.

Mr. sc. Vesna Nosić¹

Gimnazija "Matija Mesić", Slavonski Brod
vesna.nosic@gmail.com

Sažetak

U članku se govori o ispravljanju i ocjenjivanju te ispravku školske zadaće iz hrvatskoga jezika. Školska zadaća slika je učenikove pismenosti. Nastavnikova dužnost je zadaću pažljivo pročitati, ispraviti pogreške i zadaću objektivno ocijeniti. U školskoj zadaći pojavljuju se dvije vrste pogrešaka: jezične i nejezične. Stručno, objektivno i pravedno ocijeniti školsku zadaću nije ni jednostavno ni lako. Nastavnik treba savršeno poznavati sve jezične norme i aktualne jezične priručnike. Ocjenjivanje školske zadaće može biti analitičko ili sumarno. Na satu ispravka školske zadaće učenici najprije napišu ispravak zadaće slijedeći nastavnikove upute. Nakon toga nastavnik na ploči (ili prethodno na grafoprozirnici) napiše primjere jezičnih grešaka koje je uočio ispravljajući sastavke jednog razrednog odjela, a učenici ih prepisuju u bi-

---

¹ Vesna Nosić je diplomirala kroatistiku, komparativnu književnost i bibliotekarstvo na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na istom fakultetu magistrirala je na Odsjeku za komparativnu književnost. Autorica je nekoliko stručnih članaka iz područja hrvatskoga jezika i književnosti, metodike i bibliotekarstva te izvannastavnih aktivnosti (produkcija dokumentarnog filma, govorna interpretacija teksta). Ove godine promovirana je u profesoricu savjetnicu hrvatskoga jezika.

lježnicu za školski rad i pišu pravilna rješenja. I ispravljene školske zadaće nastavnik treba pažljivo pregledati, a učenici na nekom sljedećem nastavnom satu napisati ispravak ispravka.

Ključne riječi: ispravak školske zadaće, jezične i nejezične pogreške, znakovi za obilježavanje pogrešaka, ocjenjivanje školske zadaće, ispravak ispravka školske zadaće, ocjenjivački kriteriji

Uvod

Školska zadaća iz hrvatskoga jezika slika je učenikove pismenosti. Nastavnikova dužnost je učenikovu zadaću pažljivo pročitati, ispraviti pogreške, zadaću temeljito analizirati i objektivno ocijeniti.

Ulogu dobro ispravljene zadaće u stjecanju pismenosti uočio je još 1952. godine Antun Barac, književni kritičar i povjesničar, kada je u članku "Ispravljači zadaća" napisao da je ispravljanje zadaća važan i plemenit stvaralački posao. "Ispravljači zadaća", piše Barac, "vrše ponajviše posao, koji se daje usporediti s usklađivanjem dijelova pri gradnji, retuširanjem, rušenjem manje uspjelih dijelova, izbacivanjem nepotrebnih ukrasa (...) Ispravljači zadaća, kad ispravno shvaćaju svoje dužnosti, srodni su umjetnicima." U završnom dijelu članka zaključuje: "Srednjoškolski su profesori, ispravljači zadaća, u velikom dijelu i stvorili cijelu pismenost u Hrvata" (Barac, 1952., 130-131).

Ispravljanje školske zadaće

Metodičari naglašavaju da svaku školsku zadaću nastavnik treba pročitati nekoliko puta da bi stekao opći utisak o sadržaju i pismenosti, da bi ispravio pogreške te stvorio konačnu ocjenu, napisao potrebnu uputu ili komentar (Težak, 1998.). Pri prvom čitanju on stječe opći dojam o sadržaju i pismenosti. Pri drugom čitanju ispravlja jezične i nejezične pogreške, a pri trećem donosi konačnu prosudbu i odluku o ocjeni i potrebnim primjedbama, savjetima i uputama.

Vrste pogrešaka

U školskoj zadaći pojavljuju se dvije vrste pogrešaka: jezične i nejezične.

Jezične pogreške nastaju zbog nepoznavanja jezičnih normi. Dije se u ove skupine:

– pravopisne pogreške

- gramatičke pogreške: morfološke, sintaktičke, tvorbene
- leksičke pogreške
- stilističke pogreške.

Nejezične pogreške su vezane za izvanjezične sastavnice. Dije se u sljedeće skupine:

- sadržajne pogreške
- kompozicijske pogreške
- interpretacijske pogreške
- logičke pogreške.

Označivanje pogrešaka

Pogreške se obično označuju raznim znakovima i verbalnim komentarima u tekstu školske zadaće i na rubnici teksta². Uobičajeni znakovi za označivanje pogrešaka su:

Naznačivanje podcrtavanjem

- sve vrste pogrešaka podcrtati jednom crtom
- svaku vrstu pogreške podcrtati drugačijom crtom:
  - pravopisnu pogrešku jednom crtom
  - gramatičku pogrešku dvjema
  - stilsku pogrešku valovitom crtom
  - sadržajnu pogrešku isprekidanom crtom (Težak, 1998., 500-502)

Upotreba korekturnih znakova

- suvišan razmak
- prevelik razmak
- pogrešno uvučen redak (redak pomaknuti nalijevo)
- pogrešno uvučen redak (redak pomaknuti udesno)
- izmijeniti redosljed riječi
- pogrešna riječ
- izostavljena riječ ili više riječi
- suvišna slova ili riječ
- pogrešan red riječi
- nešto nedostaje
- novi odlomak

---

² D. Rosandić u knjizi *Od slova do teksta i metateksta* znakove naziva i simbolima, a verbalne komentare verbalnim intervencijama.

– Uporaba kratica

a) jezične pogreške:

PP pravopisna pogreška

MP morfološka pogreška

SP sintaktička pogreška

TP tvorbeni pogreška

STP stilski pogreška

b) nejezične pogreške:

SAP sadržajna pogreška

KP kompozicijska pogreška

IP interpretacijska pogreška

LP logička pogreška

Kombinacija prethodno navedenih načina

– kombinacija naznačivanja podcrtavanjem i korekturnih znakova

– kombinacija naznačivanja podcrtavanjem kratica.

Znakovni sustav kojim se pojedini nastavnik služi mora biti jednoznačan. Pri ispravljanju školskih zadaća nastavnik ga se treba dosljedno pridržavati. Na prvom listu zadaćnice učenici bi trebali napisati odedeni znakovni sustav i značenje svakog pojedinog znaka.

Ispravljanje pogrešaka

Didaktičari predlažu tri načina ispravljanja pogrešaka (Težak, 1998., 500-502):

Označivanje pogrešaka bez ispravljanja

Nastavnik utvrđenim znakom označi pogrešku u tekstu, ali je ne ispravi. Naznačivanje pogrešaka potiče učenika na razmišljanje pa on samostalno otkriva u čemu je pogriješio služeći se jezičnim priručnicima (pravopisom, rječnikom, gramatikom i jezičnim savjetnikom) koje za taj sat treba donijeti u učionicu. Iako je učenik samostalan, on često treba pomoć nastavnika jer mu nedostaje potrebno znanje jezika.

Izravno ispravljanje pogrešaka

Pogreška se može izravno ispraviti na dva načina:

– nastavnik u tekstu podcrta pogrešno napisanu(e) riječ(i), a na rubnici teksta samo imenuje vrstu pogreške, npr.: ije/je, padež, veliko slovo, vrijeme ...

– nastavnik u tekstu podcrta pogrešno napisanu(e) riječ(i), a na rubnici napiše pravilno rješenje. Učenik je nesamostalniji i pasivniji, ali može brzo savladati određenu vrstu pogreške.

Kombinirani način ispravljanja pogrešaka

Nastavnik naznači i ispravi samo onu pogrešku za koju je siguran da je učenik bez njegove pomoći neće točno ispraviti, a ostale pogreške podcrta jednom crtom i na rubnici označi znakom (kraticom) prepuštajući učeniku da ih ispravi sam ili uz pomoć jezičnih priručnika. I u kombiniranom načinu ispravljanja pogrešaka učeniku će zatrebati jezični priručnici, ali i pomoć nastavnika.

Nastavnik treba ispraviti *sve pogreške u tekstu*. Dok ispravlja zadaće, katkad i on mora pogledati u poneki jezični priručnik.

Ispod teksta školske zadaće, posebno onih sastavaka u kojima ima više pogrešaka, nastavnik bi trebao napisati kratku, jasnu i poticajnu uputu (pripomenu, komentar). Objektivna uputa trebala bi potaknuti razvoj učenikove pismenosti. I lošu ocjenu treba znati umješno obrazložiti da bi učenik u stjecanju formalne pismenosti dobio želju za prevladavanjem osobnih poteškoća.

Ocjenjivanje školske zadaće

Stručno, objektivno i pravedno ocijeniti školsku zadaću nije ni jednostavno ni lako. Stjepko Težak (1998., 501) upozorava da ispravljanje pretpostavlja:

- nastavnikovo savršeno poznavanje gramatičkih i pravopisnih pravila
- razlikovanje pogrešaka koje je učenik morao izbjeći jer je već morao naučiti odgovarajuća pravila i onih pogrešaka koje čini jer ih po nastavnom planu još nije morao naučiti
- razlikovanje lakših i težih pogrešaka.

Dakle, nastavnik treba savršeno poznavati sve jezične norme i aktualne jezične priručnike. Jednom riječju – nastavnikovo znanje treba biti na razni jezične (iz)vrsnosti.

Načini ocjenjivanja

Metodičari razlikuju dva načina ocjenjivanja školske zadaće: analitičko i sumarno.

Analitičko (raščlanjeno) ocjenjivanje

Sadrži zasebne ocjene iz nekoliko pojedinih sastavnica, npr.:

-
– obrada teme / sadržaj		– pravopis i gramatika
– kompozicija		– sadržaj, kompozicija i stil. ³¹
– stil	ili	
– pravopis i gramatika		
– rukopis i urednost / urednost		
-

³¹ Sastavnice su uzete iz prakse pojedinih nastavnika.

Težak (1998., 502-503; 508) navodi sastavnice za *šire* i *uže* analitičko ocjenjivanje:

Šire analitičko ocjenjivanje	Uže analitičko ocjenjivanje
1. sadržaj	1. sadržaj
2. tekstovna vrsta	2. kompozicija
3. kompozicija	3. stil
4. stil	4. gramatika i pravopis
5. gramatika i pravopis	
6. rječnik	
7. vanjšina teksta (urednost i rukopis)	

Konačno, opća ocjena izvede se iz svih sastavnica; ocjena ne mora biti aritmetička sredina.⁴ Težak (1998.) preporučuje analitičko ocjenjivanje za svaku školsku zadaću jer smatra da učenik treba dobiti povratnu informaciju koju ocjenu zavređuje pojedina sastavnica njegove zadaće.

Sumarno (zaokruženo) ocjenjivanje

Školska zadaća ocijeni se samo jednom zaokruženom ocjenom. Prednosti i nedostaci ovog načina ocjenjivanja su očiti.

Ispravak školske zadaće

Na satu ispravka nastavnik najprije učenike izvijesti o ishodu zadaće. Nastavnikov osvrt uključuje prethodno spomenute sastavnice:

- izbor i obradu ponuđenih tema
- kompoziciju i stil
- jezične i nejezične pogreške.

Dobro je novu zadaću usporediti s prethodnim zadaćama i posebno istaknuti napredak pojedinih učenika.

Nastavnik zatim ponavlja *upute za ispravak zadaće*. Dok nastavnik upisuje ocjene u imenik, učenici na desnoj stranici zadaćnice pišu ispravak zadaće slijedeći nastavnikove ispravke i upute. Zadaća se obično ispravlja na tri načina:

- Ako zadaća ima *malo pogrešaka*, uobičajeno je ispisati samo riječ, nekoliko riječi ili rečenicu u kojoj se nalazi pogreška.
- Ako zadaća ima *puno pogrešaka*, treba je prepisati u cijelosti.
- Ako je zadaća *sadržajno potpuno promašena*, učenik treba napisati novu zadaću.

⁴ O značajkama pojedine sastavnice iscrpno su pisali S. Težak i D. Rosandić.

Nastavnik nadzire ispravljanje zadaće: obilazi učenike, upućuje ih i usmjerava. Pomaže im da sami pronađu pravilna rješenja, a ako učenici ne znaju sami doći do rješenja u otklanjanju pogrešaka, on im otkriva kako ispraviti pojedinu pogrešku.

Nakon toga nastavnik na ploči ili grafoprozirnici napiše primjere čestih pravopisnih i gramatičkih pogrešaka koje je uočio ispravljajući sastavke jednog razrednog odjela, a učenici ih prepisuju u bilježnicu za školski rad i pišu pravilna rješenja. Korisno je da učenici naglas isprave svaku pogrešku napisanu na ploči ili prozirnici. Nastavnik usput podsjeća na odgovarajuća pravila i tako zajedno s učenicima ponavlja i utvrđuje određene nastavne sadržaje. Popis jezičnih pogrešaka pojedinog razrednog odjela nastavnik može preslikati i dati učenicima da ih isprave za domaću zadaću, a na sljedećem satu prekontrolirati. Popis pogrešaka napisan na grafoprozirnici zahvalan je način zato što se prozirnica može rabiti i na nekim drugim nastavnim satima, posebno pred pisanje nove školske zadaće.

Na kraju sata obično se pročita nekoliko najboljih sastavaka. Oni su priznanja autorima dok su ostalim učenicima poticaj za nove i bolje stvaralačke ostvaraje.

Marko Vučković, učenik trećeg razreda Gimnazije "Matija Mesić" u Slavonском Brodu, 2009. godine zapisao je svoj doživljaj pisanja i ispravka školske zadaće u pjesmi:

ŠKOLSKA ZADAĆA

I.

Kad mi navru ideje originalnosti
da postanem tvorcem uzorne umjetnosti,
u trenutku velike maštovitosti
dobijem ideju za novu "Odu radosti".

U glavi kreiram cijeli svijet noviteta
da pokažem sve pod okriljem svoga svjetla,
da na tren budem tvorac novog svijeta,
da na tren budem lutkar svih marioneta.

Udahnem dušu pisca, vizionara;
potaknem u seb' instinkt pisca što stvara.
Pokažem genijalnost maštinih anala;
postanem vlasnik najnovijeg originala

pa na sljedećem satu hrvatske nedaće
pišem ispravak beš te školske zadaće.

II.

Dok čekam povratak moje umjetnine
i pohvalu moje umjetničke vrline,
nove klice moje pjesničke potencije
urode rodnom književne apstinencije.

Već na prvoj stranici pokolj mojih slova;
tema izgubila svoje izvorno svojstvo.
Iz mog uma rodila se ideja nova;
uništilo je opet jezično ustrojstvo.

Što fali mojim slovima i rukopisu?
Što ne valja gramatici i pravopisu?
E baš te primjedbe dio su mistike.
Ipak, što je to pisac bez loše kritike?!

U ljutnji smirim Shakesepearu u sebi
da još jednu jedinicu dobio ne bi?

Ispravak ispravka školske zadaće

I ispravljene školske zadaće nastavnik treba pažljivo pregledati jer učenici u ispravku ponekad ne isprave sve pogreške ili čak napišu nove. Neispravljene stare i nove pogreške nastavnik treba uočiti i naznačiti te na nekom sljedećem nastavnom satu dati učenicima zadaćnice da napišu ispravak ispravka.

Ispravkom ispravka školske zadaće završeno je pisanje, ispravljanje i ocjenjivanje te ispravak školske zadaće.

Nedoumice i poteškoće pri ispravljanju i ocjenjivanju

Pri ispravljanju i ocjenjivanju školskih zadaća nastavnik se često nađe u ponekoj poteškoći ili nedoumici.

Iako je nastavnik izradio osobne ocjenjivačke kriterije, osnovnu poteškoću čine nerazrađeni ocjenjivački kriteriji za ispravljanje školskih zadaća na općoj društvenoj razini. Stoga su ocjenjivački kriteriji među nastavnicima veoma različiti i neujednačeni, što zbunjuje i učenike i roditelje. Školska dokimologija uči nas da je ocjena mjerilo učenikovog znanja, vještina, navika i sposobnosti. Ocjena je povratna informacija i učeniku i roditeljima; veoma je važna jer učenike potiče (ili ne potiče) na daljnje učenje. Zato svaku školsku zadaću nastavnik treba objektivno, pravedno i korektno ocijeniti.

Primjeri nekih nastavnikovih nedoumica:

Razlikovanje lakših i težih pogrešaka

- **Pismo.** U prvom razredu gimnazije učenik ne zna pisati velika i mala pisana slova; piše velikim tiskanim slovima ili velikim i malim tiskanim slovima. Učenik ne piše pravilno dijakritičke znakove (piše nečitke točke i crtice).
- **Glasovi Č i Ć.** Učenik ne razlikuje Č i Ć (ćojvek, odlučiti, zadaća, rijeć, oći, usrećiti).
- **Alternacije ije/je/e/i.** Učenik ne zna smjenjivanje ije/je/e/i (povjest, smijeti, savijest, dijeca, mjenjati, rječ, svijetski, dijelovati, razumjevanje, htijeti, lijepši, djeliti).
- **Glasovne promjene.** Učenik ne zna glasovne promjene (djevojčicin, snagi, slugi, razčupan).
- **Velika i mala slova.** Učenik ne razlikuje velika i mala slova (Hrvatski romantizam, “Hrvatski narodni preporod”, “Ilirski pokret”, hrvatski sabor, turci, crnogorac, hrvatska – naziv države).

– **Glagoli**

Niječnica NE uz glagole (nebi, nemoramo, nemogu, neznam, nesputava).

Aorist pomoćnog glagola biti (on bih, mi bih smo, bih li mi, ja bi).

Glagolski pridjev radni (htjeo, htijeo, tjeo, voljeo, željeo).

Glagolski pridjev trpni (donešen, prenešen).

Futur I.: a) pomoćni glagol iza infinitiva (radit ću)

b) pomoćni glagol ispred infinitiva (ću raditi).

– **Rečenični znakovi**

Na kraju izjavne rečenice nema točke (Zlo je pobijedeno).

Na kraju upravnog pitanja nema upitnika (Zar to nije hrabrije od bijega).

Na kraju usklične rečenice nema uskličnika (Užas).

Umetnuta rečenica nije odvojena zarezom (Njezina kćer glavna junakinja romana ostaje svaki dan kod kuće sama.).

Rečenice sa suprotnim veznicima nisu odijeljene zarezom (Učim iz tuđe pogreške a to je da ne treba odustati. Pravda je spora ali dostižna.).

Zavisna rečenica ispred glavne nije odvojena zarezom (Kad je najteže moja majka me hrabri. Da nema vjere život ne bi imao smisla.).

– **Pravopisni znakovi**

Iza rednog broja nema točke (15 listopada 2010).

Iza kratice nema točke (g godina postane gram).

Prijedlog od i crtica između brojeva (od 1813.-1860.)

Mogu li se navedeni tipovi pogrešaka svrstati u teže pogreške? Koje još tipove pravopisno-gramatičkih pogrešaka možemo svrstati u teže pogreške?

Ocjenjivanje lakših i težih pogrešaka

Kako ocijeniti teže, a kako lakše pogreške?

Koliko težih i lakših pogrešaka može biti u školskoj zadaći ocijenjenoj ocjenom dovoljan, dobar, vrlo dobar i odličan?

Neusavršavanje jezičnog pismenog izraza

Kojom ocjenom ocijeniti školsku zadaću učenika koji ne teži usavršavanju vlastitog jezičnog pismenog izraza, nego ustrajno ponavlja pogrešne jezične oblike?

Jezično neispravna zadaća, a nejezično dobra (odlična) zadaća

Kojom ocjenom ocijeniti školsku zadaću koja je pravopisno i gramatički neispravna (ili dosta nepismena), a sadržajno i kompozicijski dobra (ili odlična)?

*Nesrazmjeran odnos uvoda, razrade i zaključka;
nedovršena/prekratka školska zadaća*

Kojom ocjenom ocijeniti školsku zadaću koja ima nesrazmjeran odnos kompozicijskih dijelova ili je nedovršena/prekratka?

Gradacija ocjena

Koliko jezičnih grešaka smije biti u školskoj zadaći ocijenjenoj ocjenom dovoljan, dobar, vrlo dobar i odličan?

Broj riječi u školskoj zadaći

Koliko riječi treba sadržavati školska zadaća u prvom, drugom, trećem i četvrtom razredu gimnazije?

Zaključak

Je li ispravljanje i ocjenjivanje školske zadaće Pandorina kutija, rašomon, samo sastavni dio nastavnikovog posla ili i nastavnikov užitek? Kako izići iz tog ispravljajčkog i ocjenjivačkog labirinta? Tko nastavniku, koji stručno, odgovorno i savjesno obavlja svoj posao, može pomoći dok u 21. stoljeću pomno nastavlja stvarati “pismenost u Hrvata”?

Literatura

- Anić, V. (1998.). Rječnik hrvatskoga jezika. Zagreb: Novi Liber.
- Babić, S., Moguš, M. (2010.). Hrvatski pravopis. Zagreb: Školska knjiga.
- Babić, S., Ham, S., Moguš, M. (2005.). Hrvatski školski pravopis. Zagreb: Školska knjiga
- Barac, A. (1952.). Ispravljajući zadaća. Jezik, 1, 5, 129-132.
- Ham, S. (2000.). Pravopisu, ponosu! – ili Pravopisu – po nosu!. Jezik, 47, 4, 134-152.
- Rosandić, D. (2002.). Od slova do teksta i metateksta. Zagreb: Profil.
- Rosandić, D., Rosandić, I. (1996.). Hrvatski jezik u srednjoškolskoj nastavi. Zagreb: Školske novine.
- Težak, S. (1998.). Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika. Zagreb: Školska knjiga.

Correction and Marking of Assignments

Summary

The paper deals with correction and marking of Croatian language assignments.

School assignment (essay, composition) is a reflection of students' literacy. It is teacher's duty to read, correct and mark compositions/essays very carefully. There are two kinds of mistakes students make in school assignments: the linguistic and non-linguistic ones. The whole process of competent, objective and fair marking is neither simple nor easy one. Teachers have to be familiar with the linguistic norms and current handbooks in use. Marking can be analytical or summary. In class students first correct their assignments following their teacher's instructions. After that, the teacher writes on the board or on the transparency several frequent mistakes that he has identified while correcting assignments of one class and students copy them along with the corrections. The teacher then closely examines these corrected assignments and the students do another correction in one of the following classes.

Key words: school assignment correction, linguistic and non-linguistic mistakes, correction signs, marking of assignment, another correction of assignment, marking criteria